

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in sprejem: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism na sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. za izposojništvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3113

Stalnost in premeščanja učiteljstva

Zakaj zahtevamo stalnost za učitelje?

Osnova vsega pravnega položaja učiteljskega je njegova stalnost na službenem mestu. Stalnost je predpogoj za uspešno delovanje in je argumentirana z globokimi pedagoško-psihološkimi razlogi.

Najvišji je pravni argument, da mora biti učiteljevo delo v šoli in pri narodnem izobraževanju zaščiteno tudi s strani državne uprave. Država je dala sankcijo učiteljevemu delu v šoli in izven nje, pri čemer mora biti učitelj zaščiten pred vmešavanjem nedržavnih faktorjev v to njegovo delo, ki ga favorizira sama država.

Psihološki argument za potrebo take zaščite je, da le človek, ki se čuti pravno popolnoma zavarovanega in zaščitene, lahko postane dovoljno močan in odločen, da mirno in nemoteno dela v predpisanem pravcu.

Pedagoški argument pa je, da učiteljevo pedagoško, izobraževalno in vzgojno delo v mejah državnih zahtev in pedagoških načel, nujno zahteva stalnost. Stalnost v službenem kraju je za proučevanje krajevnih prilik, učencev, roditeljev, prirode, družbe in vseh faktorjev, ki posredno ali neposredno vplivajo na izobraževalni in vzgojni proces, za učitelja nujna potreba, kar pri ostalem državnem uradništvu ne pride v taki meri v poštev.

Za to delo, ki zahteva celega in konstruktivnega človeka, ki misli samo na realiziranje svojih poklicnih smotrov, ki mu jih predpisuje država, je treba stalnosti, ki mu omogoča nemoteno vršenje nalog kot človeku in državljanu.

Izobraževanje in vzgoja spadata med najdelikatnejše delo t. j. delo duševnega udeleževanja. To delo ne more biti pozitivno, ako se čisto prekinja in opuša ali ga nadaljuje druga oseba, ki je nenadoma poslana, da nadomesti premeščene. Pedagoško delo ni materialno, ni mehanično, ni administrativno delo, ki bi se dalo takoj — brez velike škode — nadaljevati in dovršiti z osebo, ki ga ni sama pričela in vršila. Proces tega duševnega dela zahteva od učitelja velike požrtvovalnosti.

Pravni pogoji

za učiteljevo šolsko in izvenšolsko delo.

Ali pa more postojati popolna predanost za učiteljski posel v šoli in izven nje, ako poleg gornjih pedagoško-psiholoških razlogov ni podana tudi sankcija v pravnem oziru? Ta mora usmerjati učiteljsko stalnost pri delu v smer, ki je pravilna. Pravo učiteljevo delo mora imeti vedno tudi pravno sankcijo stalnosti.

V življenju je polno raznih naziranj in tudi raznih ozirov glede učiteljevega dela pri narodnem izobraževanju. To polje je ono poprišče, na katerem pride učitelj, kot kulturni in državni delavec, najlažje in najpreje do sporov. Te spore povzročijo naziranja, ki jih imajo vnanji činitelji glede tega dela ter z ozirom na njihove ideje in misljenja o učiteljevem izvenšolskem delu. V tem pojmovanju se skrivajo razlogi, ki so na eni strani povod povečevanja učiteljevega državno-konstruktivnega dela, na drugi strani pa se izpreminjajo v pritožbe proti tozadavnemu delu učitelja. To delo je za sedanjost dobo enako vredno in enako pomembno kakor za šolsko delo, ter se stavijo glede tega dela tudi enake zahteve s strani oblasti. Toda to je istočasno tudi opolzek teren za učiteljevo lepo vzvišeno nalogo in za njegovo stalnost na službenem mestu.

Zato zahteva to delo najpopolnejšo učiteljevo usposobljenost, vsestranski takt, opreznost in preudarnost, posebno še zato, ker nima učitelj za izvenšolsko delo nikakih točnih predpisov in instrukcij s strani državne uprave, ki bi regulirali razmere in usmerjali delo v znošno stanje.

Potreba podrobnih predpisov za učiteljevo izvenšolsko delo.

Neobhodna je torej potreba, da državna uprava izda podrobne instrukcije za učiteljevo delo izven šole, za delo v vseh kulturno-prosvetno-humanih ustanovah. Ti predpisi naj bi učitelja uvajali v pravilno tozadevno delo, istočasno pa naj bi ga obvarovali tudi od prenapetosti in pogrešk, v katere lahko zapade zaradi pomanjkanja navodil. Obvarovali pa naj bi ga tudi pred spori in nasprotji z okolico, kateri nastanejo ravno iz gornjih razlogov. Na ta način naj se obvaruje učitelj pogrešk pri izvenšolskem delu in štiti dostojanstvo učitelja-uradnika.

Zaščita učitelja v pogledu izvenšolskega dela.

Dokler se ne izdelajo in objavijo točne instrukcije za učiteljevo izvenšolsko delo, dela učitelj po svoje. Dane so zato vse možnosti, da greši ter pride v nasprotja s svojo okolico in je zaradi nastalih nesoglasij in nasprotij, izvirajočih iz tega dela, preganjan in premeščen. Veliko vprašanje pa je, ako je

vselej učitelj tudi resnično kriv nasprotij, ki nastajajo v kraju med njim in okolico. Ne verujemo! Mi verujemo, da je v največih primerih kriva tem nasprotjem učiteljeva protivna stranka. Je pa ta stranka pri merodajnih faktorjih, kot stalna v istem kraju, najčešče a priori v pravu in se jo skuša zadovoljiti čisto na škodo pravega in dobrega učitelja. Koliko se v tem primeru greši, je tako očitno, da ni potreba podrobnega dokazovanja.

Vzroki učiteljskih premeščanj in preganjanj.

Nehote se moramo vprašati pri sedanjih pojavih, kaj so prav za prav vzroki učiteljskih premeščanj med šolskim letom in, ali se ti vzroki in premeščitve res ne dajo odpraviti. Navesti hočemo samo nekaj primerov.

Največ premeščanj zahteva med šolskim letom učiteljstvo samo. To bi bilo nemogoče, ako bi obstojali pravilni razpisi prostih službenih mest, ki se izpraznijo med šolskim letom. Pogosto pa tudi učitelj prosi za službeno mesto ter ga tudi dobi. Toda kmalu vidi, da mu kraj ne prija. Zato uporabi vse sile, da se spravi s tega mesta čimprej proč. V tem pogledu morajo glede premeščanj svoj del krivde sprejeti na sebe naši tovariši in tovarišice sami. Učitelji bi sami ne smeli dovoljevati, da nekdo zaprosi za mesto, a takoj tudi skuša zbežati iz dotičnega kraja drugam. Ako je mesto dobro ali slabo, bi morali prizadeti vztrajati vsaj leto dni, ako hočejo koristiti lastnim interesom stanu. Po navadi se dozdevajo mnoga mesta na prvi pogled lepša in boljša ter mora imeti učitelj v sebi veliko mero stočnosti in asketizma, da vztraja na takem »strašnem mestu«.

Politična premeščanja učiteljstva.

Del učiteljskih premeščanj je uvrščati v tako zvana »politična premeščanja«. Dokler bodo obstojale politične stranke v državi, bodo na dnevnem redu taka premeščanja, ker je tudi učitelj politična edinica v kartah politikov. Tudi on se zameri »znanemu nasprotniku«, ki takoj »pri svojih ljudeh in »svojih pristojnih organih« pokrene vse, da se izvrši premešitev učitelja.

Ta politična ali bolje rečeno »prtizanska premeščanja« so bila pri nas v praksi ravno v najbohotnejšem cvetju za časa najsvobodnejšega strankarskega življenja. V analijah učiteljskega stanu sta dobro znani in zapisani po svetovni vojni dve ministrstvi v tem pogledu, ki sta v velikih množinah premeščali strankarske nasprotnike — učitelje. Eno ministrstvo je premeščalo, a drugo, ki je došlo za njim, je izvrševalo — »reparacije«.

V največ primerih so bili ti učitelji po večini mirni ljudje, politično pasivni, a so bili premeščeni kljub temu iz razloga — ker so pripadali drugi stranki. Tako se je vselej in povsod dogajalo v preteklosti!

Politična prava in dolžnosti učiteljstva.

V sedanjem političnem življenju uživa učitelj vse pravice polnoletnega državljana in od njega se zahteva, kakor od vseh državljanov, da mora biti konstruktiven državljan kraljevine ne samo glede strokovnega dela, temveč tudi v političnem življenju. Mislimo, da se učitelji po večini popolnoma zavedajo te dolžnosti in da člani učiteljskega združenja v večini tudi izpolnjujejo te dolžnosti. Za združenje je eden najstarejših ciljev, čuvanje narodnega in državnega edinstva in konstruktivno jugoslovenstvo, ki ga ne more nikdo združenju osporiti.

Pravilen disciplinski postopek proti učitelju.

Naša zahteva je, ako se nekdo izmed učiteljstva zavestno ali nezavestno načelno pregreši, da se proti njemu vzgojno in pravilno postopa. Ta pravilni postopek naj se zrcali v tem, da se izčrpajo pri disciplinskem postopanju proti učitelju najprej lažji pravni leki, katerim naj kot najvišja kazen sledi premešitev. Edino to je vzgojno!

Novo politično stremiljenje navaja naše tovariške k drugačnim metodam dela, kakor so »skakanje na mizo«. Učitelj je vzgojitelj in z ozirom na to tudi voditelj in primer vse okolič. Kako hoče vzgajati svojo okolico oni, ki sam ni dovoljno vzgojen v širokogrudnosti, strpnosti in duhovnem višestvu, ki mora biti najgloblja vsebina in odlika učitelja vzgojitelja žentlemenstva, ki ga je sedaj treba imeti več, nego kdajkoli. To so najlepši znaki in je najlepša notranost učitelja-politika. Šarlatanske metode, hujskanje, demagogija, nekoarktost in prazno fraziranje ni vredno sedanje dobe in ni dostojno učitelja.

Gospodarsko delo učiteljstva.

V mnogih primerih se je izkazalo, da je učiteljevo gospodarsko in zadržno delo mnogim »trn v peti«. Učitelj je predisponiran za

drugar, ker njegova ideologija kot človeka temu ustreza. Ni srednje rešitve v veliki socialno-ekonomski borbi med individualizmom in kolektivizmom kot je rešitev, ki jo daje zadržni princip. To delo favorizira tudi država, ker je to najprikladnejša gospodarska oblika za naše razmere. Od pritiska individualizma in eksploatacije kolektivizma nas osvobodí lahko edino pravo zadrugarstvo.

Preganjanje učiteljstva zaradi gospodarskega dela.

In kaj sledi? Mnogi učitelji, ki delajo na zadržniškem polju, imajo velike neprilike s strani krajevnih čifutov, katerih interesi so postali zaradi učiteljskega zadržniškega dela ogroženi. (Tudi to ne velja za naše razmere, pač pa je enak pojav nasprotstvo, ki izvira iz strankarske opredeljenosti zadrug. Op. prev.) In ta čifut (Pri nas nasprotna zadruga. Op. prev.) ne izbira sredstev, da učitelju opomira, da ga onemogoči in končno povzroči učiteljevo premešitev ter zadrugi, v kateri učitelj dela, smrtni udarec.

Mislím, da bi se moralo imeti vse to v vidu in bi bilo treba tovrstno učiteljevo delo štiti in odobravati, mu dati poudarek in celo nagraditi.

V našem pomenu besede to ne odgovarja, ker je zadrugarstvo sigurno kolektivistična gospodarska oblika. Op. prev.

Kako dati učitelju polno zaščito pri njegovem delu.

Vsi materialni vzroki, ki so povod učiteljskim premeščanjem, se dajo z majhno težko odpraviti. Nepotrebno premeščanje učiteljstva med šolskim letom je treba skriti in omejiti vsestransko.

Ako se zahteva premešitev učitelja s strani kake osebe, ki ji je učitelj »v napotje« ali se zahteva taka premešitev od kakega društva ali druge ustanove, je dolžnost uprave zahtevati pred vsakim ukrepom podrobne podatke in informacije o delu dotičnega učitelja ter je treba vselej učitelja vzeti v zaščito, ako je odličen kot učitelj, kot državljan, ako je neoporečen v družinskem pogledu in kot socialni delavec pri zadržništvu, sokolstvu ter pri ostalih kulturnih ustanovah.

Tako piše »Narodna Prosveta« v 52. številki!

Poudarjamo ponovno, da si učiteljstvo želi v večji meri zaščite svojega dela, ki ga vrši po službenem in državnem nalogu ter želi, da se tudi mere pri pregreških ne izčrpavajo samo v čisto prenapetih premešitvah, temveč se uporabljajo tudi v tem pogledu vzgojnega disciplinskega sredstva opominov in ukorov, katerim postopoma naj sledi šele kazenske premešitve. Takojšna uporaba kazni premeščanja se nam zdi nevezljivo, ker vsakdo popravi svojo pogreško lahko šele tedaj, če se mu je pravočasno povedalo, s čim se je pregrešil.

„Težka zadeva“

Na raznih zborovanjih učiteljev v dravski banovini so ugotovili zbovalci na podlagi uradnih podatkov, da živi v dravski banovini že okoli 1000 usposobljenih učiteljskih moči, ki čakajo že cela leta na namestitve. To število raste od leta do leta in tako se vedno bolj množe vrste »solanega proletariata«. Ta težka zadeva je prišla na razgovor tudi v parlamentu in nar. poslanec g. Koman je pri tej priliki rekel v svojem govoru med drugim: »Že gg. Dobravič, Petovar in Krejčí so se dotaknili v svojih govornih vprašanja omoženih učiteljev; niso pa predlagali nič konkretnega, kako bi se dalo izboljšati stanje številnega nezaposlenega učiteljstva. Jaz, ki sem kmet, bi predlagal, naj se odpuste iz službe v prvi vrsti vse one učiteljice, ki so poročene z višjimi državnimi ali drugimi javnimi uradniki ali pa z možmi svobodnih poklicev (odvetniki, zdravniki itd.). Kakor hitro namreč te žene postanejo matere, ne morejo več opravljati svoje službe tako, kakor bi bilo treba, ker jih ovira pri tem njihova dolžnost do rodbine. Prav tako pa tudi ni prav, da vlečeta mož in žena vsak svojo plačo, dočim čaka na stotine mladih učiteljev in učiteljic zastoj na kos kruha. Na mesto vsake odpuščene poročene učiteljice bi jaz nastavljal po 2 ali 3 mlade učne moči, ker je dovolj praznih mest, z mesečno plačo po 500 do 600 dinarjev za prva leta. To bi bilo še vedno boljše kakor nič; živimo namreč v težkih časih in zavedati se moramo, da so ljudje brez posla vedno in povsod velika opasnost! Mladim učiteljem bomo morali prej ali slej zaupati naše otroke v vzgojo. Zato pa moramo učiteljstvu zajamčiti za služek, čeprav skromen. S tem bomo dosegli sledeče: 1. zmanjšali bomo brezposelnost v vrstah solanih ljudi; 2. zmanjšali bomo število nezadovoljnih in 3. zajamčili bomo res patriotično vzgojo našega naraščaja. Prosim Vas, gospodje, da premislite moj predlog, ki je brez vsakih žrtv izvedljiv.«

Predstojajoče vrstice je priobčil »Kmeti list« z dne 1. februarja 1933, št. 5. Članek je del govora g. poslance Koman v razpravi o proračunu ministrstva prosvete. G. poslanec Koman je prijatelj našega stanu in ne dvomim o dobrohotnosti njegovih predlogov. Ker pa je načrt g. poslance gotovo resen in globoko posega v učiteljski položaj, naj še jaz kaj dodam.

Najprej naj povem, da sledeča izvajanja niso mnenje sekcije združenja jugoslovenskega učiteljstva za dravsko banovino, pa tudi ne predlogi uredništva »Učiteljskega tovariša«, na katerega naj se torej nihče ne jezi, če morda komu ne bo vse všeč, kar sledi z ozirom na izredne razmere, v katerih živimo.

Omožene učiteljice! To vprašanje ni od večeraj. Mnogo se je o tem razpravljalo na naših zborovanjih. Osebnost sem mnenja — in prosim, naj mi tega prizadeti preveč ne zamerijo — da bi morala vsaka učiteljica, ki se poroči, podati ostavko na službeno mesto.

V tem pogledu mi lahko kdo dokazuje, kar hoče, ne bo me prepričal, pa če bi bilo radi tega prizadetih vseh mojih sedem hčera. Pred vojno se je lahko samo učitelj poročil z učiteljico, po vojni pa smo v tem pogledu precej širokogrudni. Sem torej radikalen in zastopam mnenje, da se v bodoče tudi zakonska zveza učitelja z aktivno učiteljico ne tolerira več. Strah, kaj bi se morda godilo radi tega na številnih dvorazrednicah, je prazen, saj so na teh lahko nastavljene samo moške ali samo ženske osebe. Vprašanje ročnega dela bi se že kako uredilo. Tudi učiteljeva žena naj se torej posveti v prvi vrsti in v polni meri gospodinjstvu in materinstvu. Če pa ima veselje in ji preostaja časa, oh, koliko dobrega lahko stori poleg sopraga izven šole za občane in njihov napredek. Če sem govoril odkrito besedo o omoženih učiteljih, naj ugotovim, da bi moral celibat še v večji meri veljati za žene, ki so zaposlene v katerikoli drugi državni službi. Kdor ni v položaju, da preživi ženo in družino, naj se ne zanaša na ženinovo službo in naj ne sili v zakonski jarem.

Zlasti v težki krizi, ki jo preživljamo, bi ne smelo biti v tem pogledu nobenih kompromisov in nobenih izjem. Da tisoč tovarišic in tovarišev strada in morda tudi marsikateri starši z njimi, drugi pa celo v sedanjih svetovni krizi pri dvojni plači žive boljše in komodnejše kakor kdajkoli, povejte mi no, ali ni to neodpušljiv greh?

In dalje: Naša država se ima boriti z velikimi gospodarskimi težkočami in po pravici pričakuje zlasti od uradništva, torej ne samo od učiteljstva, ki je v ogromni večini prežeto z nacionalnim duhom, da se bo žrtvovalo za državo do skrajnosti. S plačami se ne more več navzdol, zato pa, kdo laže pomaga kot dvojnoslužbarji?

Ne strinjam pa se s poslancem Komanom v tem, da bi se katerakoli poročena učiteljica odpustila iz službe brez vsega. Dokler gre državi trda za denar, naj se postavijo vse poročene učiteljice na razpoloženje, država pa naj jim zajamči, da bodo ob ugodnejših prilikah dobile vse, kar jim gre po odsluženih letih. Kar velja za aktivne poročene, naj velja tudi za upokojene zakonske druge. V obeh primerih seveda pod pogojem, da moževa plača ali pokojnina zadošča za današnjim razmeram nujno potrebno prehrano in druge neobhodne izdatke.

Pa bo kdo dejal: Nad vse kruto je, kar predlagam. Odgovarjam: Tebe in Tvoje družine ne bo konec, če boš imel samo ene službene prejemke, kakor jih imam jaz z veliko neprekrbljeno družino, onih tisoč naših mladih tovarišev pa bo lahko takoj nameščenih in rešenih gladi, ki vsak dan bolj pritiska nad večino teh revežev, saj že po dve in nekateri tri leta čakajo na službo. Upajmo, da kriza ne bo večna in mogoče bo Tvoja boljša polovica manj časa brezposelna, kot že uživajo grenki brezposelni kruh mladi absolventi naših učiteljskih šol.

Končno se ne strinjam z mnenjem gosp. poslance Koman, naj bi se na mesto vsake odpuščene učiteljice nastavilo po 2 ali 3 mlajše moči, in sicer z mesečno plačo po 500 ali 600 Din. To pa zato ne, ker bi se prvič ustvaril nov razred recimo na pol brezposelnih. Drugič bi bilo skrajno krivično, da bi bili dve vrsti učiteljic istih službenih let in različnih plač, ker bi končno 500 dinarska učiteljica